

ЖИТТЯ ПОКЛАДЕНЕ НА ВІВТАР

(сценарій вечора пам'яті, присвячено 75-річчю від дня народження В. Стуса)

Підготувала В. Гудзик – провідний
методист Городенківської ЦБС

Оформлення бібліотечної світлиці: символи України. В центрі зали обрамлений вишитим рушником портрет поета з траурною стрічкою, свічки і квіти. Під портретом слова: «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе, добро і правду віку...». Для учасників вечора і гостей розкрита книжково-ілюстративна виставка «Народе мій, до тебе я ще верну».

Лунає траурний дзвін

На сцену виходять ведучі і читець.

Читець: Згадаймо всіх, хто вмер за Україну,

Всіх тих, хто не дожив, недокохав,

Кого везли в вагонах на чужину,

Хто в більшовицьких таборах копав.

Хто день у день ніс хрест важкий до скону,

Хто йшов і падав, але знов вставав,

Хто не вернувся й досі ще додому,

Хто край свій ні на мить не забував.

Згадаймо мертвих і живих ще нині,

Хто Україну над усе кохав,

Усіх, хто в дальній і близькій чужині

Про неньку пам'яті не розтопав.

Вірш В. Стуса

Ведучий 1: Шановне товариство! Цими поетичними рядками ми й розпочинаємо вечір пам'яті великого українського поета, борця за свободу України, блискучого перекладача, патріота і правдолюбця Василя Стуса.

Ведучий 2: У наших предків був звичай - у день поминання могилу мертвого встеляти квітами і запалювати свічки. Тож нехай наш зал сьогодні стане поминальним храмом.

На сцену виходять чотири дівчини, запалюють свічки і низько в пошані схиляють голову.

Ведуча 1: О, моя незбагненна країно, в якій найкращих синів спершу зневажають, мордують в тюрмах і таборах смерті, а вже потім славлять та шанують, як героїв і

пророків. Василь Стус жив і загинув, аби український народ мав те, що Богом дане кожному народові – свободу, незалежність, право на рідну мову, історичну пам'ять, самобутню культуру.

Читець: Господи, гніву пречистого

благаю не май за зле.

Де не стоятиму – вистою.

Спасибі за те, що мале
людське життя, хоч надією
дорожу його в віки.

Думою тугу розвіюю,
щоб був я завжди такий,
яким мене мати вродила
і благословила в світи,
і добре, що не зуміла
мене від біди вберегти.

«Господи, гніву пречистого...»

Лунає «Реквієм» Моцарта.

Ведуча 2: 6 січня 2013 року Україна відзначає 75-ти річчя від дня народження великого поета, політв'язня Василя Стуса, який віддав життя за соціальну розкріпаченість людської особистості.

Ведуча 1: Єство Василя Стуса невіддільне від його творів. Про своє покликання він говорив: «Ненавиджу слово «поезія». Поетом себе не вважаю. Маю себе за людину, що пише вірші. Деякі з них – як на мене – путящі. Поет – це людина. А людина – це насамперед добродій. Якби було краще жити, я б вірші не писав, а робив би коло землі». І додав: «... без чистоти душі і ясності серця віршів не буде. Добрих віршів». У цих словах постає характер поета.

Ведуча 2: Його основне прагнення – соціальна справедливість у суспільстві; він мріяв, щоб україномовні школи і наш народ, як і всі народи у світі, мав свою мову, історичну пам'ять і гідність:

Читець: О боже мій, така мені печаль,

І самота моя – така безмежна,

Нема – вітчизни. Око обережно

Намацує дорогу між проваль.

Ото мій шлях. Повернення, чи не –

Ото мій шлях. Світ за очі. Єдине.

Ведуча 1: А розпочався життєвий шлях поета-борця Василя Семеновича Стуса під час різдвяних свят 7 січня 1938 року в селі Рахнівка Гайсинського району на Вінниччині. Дата народження, яка збігалася з днем народження Ісуса Христа, могла стати приводом для насмішок над дитиною в її шкільні роки, а в дорослі – стати поштовхом для цькування чи, навіть, перешкодою для здобуття вищої освіти. Мама побоялась записувати 7-го січня, записала 6-го.

Ведуча 2: Дитинство й юність минули на Донбасі. Після закінчення історико-філологічного факультету Донецького педінституту наприкінці 50-х років вчителював на Кіровоградщині, служив в армії, працював в газеті. Ці роки Василь Стус називав «часом поезії»: він захоплювався світовою літературою, чимало писав. У 1959 році на сторінках «Літературної газети» вперше побачили світ перша ґрунтовна добірка творів В. Стуса – поета з передмовою Андрія Малишка та добрим напутнім словом. Перші вірші Василя Стуса «полонили тонким ліризмом, сонцелюбством, чудовим відчуттям пейзажу», – писав Малишко. Потім поезії Василя публікуються в журналах «Дніпро», «Вітчизна», «Донбас». Вона не тільки гнівна, а й ніжна, сповнена ласкавого смутку, і якби були інші часи – це був би поет ніжності та краси. Світло Стусової душі яскраво проступає в його ранній ліриці:

Читець : Струнка, білява, з синіми очима

неначе лебідь з хвилі вдалині
(В вечірній тиші ми лише одні), –
Мені вона привиділась вві сні.
І я завмер, милуючись плечима,
не бачачи обличчя. Раптом – крик,
Надтріснутий, і немічний і милий,
Мене ж покинули тоді останні сили,
А образ, образ, ніби привид, зник.

Вірш «Сон»

Ведуча 1: Василь Стус був чесним із собою до кінця і зовсім не здатним до будь-яких компромісів. Це й визначало його трагічну долю. Всі віхи Василевого життя були записані на небі, він не міг щось змінити, бо належав тільки Україні і Богові:

Біда так тяжко пише мною,
Так тяжко мною пише біль...

Ведуча 2: 13 січня 1972 року разом з іншими інакодумцями Василя Стуса заарештували і засудили на п'ять років примусових робіт і три роки заслання, яке він відбував у Мордовії й на Колимі.

Читець: Яка нестерпна рідна чужина,
цей погар раю, храм, зазналий скверни!
Ти повернувся, але край – не верне:
йому за трумну пітьма кам'яна.
Як тяжко нагодитись і пити,
тамуючи скупку сльозу образи,
радійте, лицеміри й богомази,
що рідний край – то царство німоти.
Та сам я есм! І є грудний мій біль,
І є сльоза, що наскрізь пропікає
камінний мур, де квітка процвітає
в три скрики барв, три скрики божевіль!
Обрушилась душа твоя отут,
твоїх грудей не стало половини,
бо чезне чар твоєї Батьківщини,
а хоре серце чорний смокче спрут.

Ведуча 1: Василь Стус дуже любив своїх рідних: батька, матір, маленького сина Дмитрика, який так і залишився в пам'яті Стуса п'ятирічним, дружину Валентину, яка того страшного для Василя 1965 року тихо і непомітно увійшла в його життя, щоб пройти разом з ним через сто Голгоф.

Ведуча 2: Поезії Василя Стуса, присвячені дружині, матері, синові, рідним і друзям, вражають зворушливою ніжністю й теплотою. В листі до дружини поет писав: «Валю, Бог – забрав у нас будні, а залишив – свято. Свято великого болю, почесного тягара, врочистість розлуки й празникові миті зустрічей...».

Лунає духовна мелодія

Читець: Церква святої Ірини
криком кричить із імлі.
Мабуть, тобі вже, мій сину,
зашпори в душу зайшли.
Скільки набилося туги!
Чим я її розведу?
Жінку лишив на наругу,
маму лишив на біду.
Рідна сестра як зигзиця,
б'ється об мури грудьми.

Гмигає оком в'язниця,
наче сова із пітьми.
Мороком горло огорне –
ані тобі продихнуть.
Здрастуй, бідо моя чорна,
Здрастуй, страсна моя путь.

Ведуча 1: Мрії виховувати сина, згідно власних переконань, знайшли вияв лише через звернення у листах.

Голос за кадром: «Дорогий сину, татові нелегко нині, може, не скоро вдається і звидітися. Отож – рости добрим козаком, чесним і правдивим, не потурай злу і знай, що твій батько відвідав усе своє життя, аби людям жилося краще – всім людям, на всій землі».

Читець: Синочку мій, ти мами не гніви
і не збавляй їй літа молодії.
Мене ж – не жди. Бо вже нема надії
схилитись голова до голови
на щирі радість. Більше не чекай.
Я вже по той бік радісного світу.
Закрию скоро погляд сумовитий,
хіба що з того світу виглядай –
і я тебе почую...

«Синочку мій, ти мами не гніви»

Ведучий 2: Останнє побачення з дружиною та сином відбулося в лютому 1981 року. З середини 1982 року заборонили пересилати власні твори в листах. В душі відчай, смуток, біль розлуки. За дверима ж ...

Лунає «Реквієм» Моцарта

Ведучий 1: Тема смерті в літературі – явище поширене, але у Василя Стуса вона трактується по-філософськи, як продовження життя в безсмерті, у пам'яті народній, як повернення й утвердження.

Читець: Як добре те, що смерті не боюсь я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест,
що перед вами, судді, не клонюся
в передчутті недовідомих верств,
що жив, любив і не набрався скверни,
ненависті, прокльону, каяття.

Народе мій, до тебе я ще верну,
як в смерті обернувся до життя
своїм стражденим і незлим обличчям.

Як син, тобі доземно уклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі
і в смерті з рідним краєм поріднюсь.

Ведуча 2: У ніч з 3 на 4 вересня 1985 року Василя Стуса за досі не з'ясованими причинами не стало. Його поховали на кладовищі таємно, уночі, поставивши на могилі дерев'яний стовпчик із бляшаним номером 9. І це за декілька годин до прибуття дружини і сина, які хотіли забрати тіло. Через рік у цьому карцері було знайдено напис «Господи, дякую», зроблений дрібним почерком поета схованим грифелем олівця.

Ведуча 1: Перестало битися серце одного з кращих синів людства. Прогресивна світова громадськість відгукнулася хвилею обурення на беззаконня й злочини тоталітарного режиму. Євген Сверстюк у статті «На святі надій» писав: «Вістка про табірну смерть Василя Стуса вразила, як грім. 5 вересня 1985 року про неї повідомили всі радіостанції світу. До Москви пішли урядові протести». Була найчорніша година перед Чорнобилем. Україна мовчала, і тільки мале коло друзів замученого поета збиралося в його київській хаті біля свічки перед Розп'яттям. Сюди поверталася його душа, вибілена стражданням, як білий птах.

Ведуча 2: Холодного осіннього дня, 19 листопада 1989 року, прах № 9 з кладовища спецтабору для політичних в'язнів у Пермській області було перепоховано на Байковому цвинтарі в Києві. Українська земля прийняла у своє лоно замучене таборами тіло ще одного сина, який загинув за її незалежність. Багато людей почули прізвище поета в цей день уперше, адже його віршів довго не друкували, самого оголосили злочинцем, навіть його ім'я не згадувалося у пресі. Однак жалобна процесія буквально затопила вулиці столиці. Тисячі людей вийшли провести поета.

Ведуча 1: Василя Стуса закатували, але не перемогли. Поетові вдалося виконати свою місію, покладену на нього долею і часом. Його не стало, але він устиг сказати нове слово в українській поезії, піднести її на вищі світові щаблі – і це найголовніша Василева перемога, за яку йому вічно буде вдячна Україна.

Ведуча 2: У мантиї лауреата Нобелівської премії, на жаль, не довелося постати Василю Стусу перед людством. В усьому світі, таких як він давно знають і люблять. Їхня дорога була такою довгою лише до нашого читача. Усе життя йшов Василь Стус до України, до свого народу, несучи на плечах хрест правди і сумління. Він знав, що сходить на Голгофу. Тепер він з нами навіки.

Ведуча 1: Великому правдолюбцю і мученикові за ідею поети посмертно присвячували свої вірші-реквієми, вірші-некрологи.

Святослав Караванський «На смерть поета»:

Умирають в тюрмі поети ...
Умирають в тюрмі пророки ...
І ніхто десь на всій планеті
Не зуміє сказати – доки?
Доки будуть молити Бога,
Хоч не жде він нас молитви?..
Те, що жде він – це перемога.
Перемога на полі битви.
Буде Бог не на нашім боці.
Доки ми не йдемо всі разом.
Доки Гриць ворогує з Троцем,
А в чоло дістається блазень.
Тільки де ж того слова взяти,
Що єднає вогонь і воду,
Що до брата зближає брати
І сварню обертає на згоду?
Хтось забрав нам слова високі
Й дав їх іншим на цій планеті...
Умирають в тюрмі пророки,
Умирають в тюрмі поети...
Поетовбивці, вольностей кати,
Що стали пострахом навколо Кремлю,
Ви осквернили благодатну Землю,
І чисте Небо, й зоряні Світи!
Мільйони душ у пралісах густих
Єднають сили праведного труду.
І на чолі їх сам Архистратиг
Веде убивців генія до суду.

Ведуча 2: Дякуємо всім присутнім, що прийшли до Василя Стуса, дякуємо Василеві Стусові, що зібрав нас у цій святковій залі.

Матеріали використано з інтернет-джерела: <https://lib.if.ua/prof/?p=683>